

00309/2025

Yttrande över utkast till lagrådsremiss, För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga, dnr 00309/2025

Beskrivning av ärendet

Socialdepartementet har remitterat utkast till lagrådsremiss För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga. Kommunstyrelsen har gett socialnämnden i uppdrag att yttra sig över utkastet.

Socialförvaltningen har upprättat förslag till yttrande enligt nedan.

Allmänna synpunkter

Helsingborgs stad ställer sig positiv till förslaget att nuvarande lag om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska ersättas med en ny lag. Helsingborgs stad delar bedömningen att det finns ett behov av en mer överskådlig och modern lagstiftning som bättre svarar mot de behov av skydd och stöd som barn och unga har i dag. Vidare välkomnar Helsingborgs stad att barnrättsperspektivet stärks och att lagstiftningen utgår från barnet som egen rättighetsbärare. Helsingborgs stad ställer sig även positiv till förslaget att inrätta en ny lag som reglerar de särskilda befogenheter som får användas inom den statliga barn och ungdomsvården som Statens institutionsstyrelse ansvarar för.

Helsingborg stad ställer sig i huvudsak positiv till förslaget med vissa synpunkter och justeringar vilka redogörs för nedan. Stadens yttrande är uppdelat utifrån en områdesindelning och har för avsikt att lämna synpunkter på huvuddragen i förslagen.

Staden vill även inledningsvis lyfta att den mycket snäva svarstiden, vilken ska inbegripa en beredning och politisk process för kommunernas del, inte ger remissinstanserna en fullgod möjlighet att sätta sig in i och yttra sig över förslagen.

Grundförutsättningar för omhändertagande för vård

Förhållanden i hemmet

Rekvisiten för att omhänderta barn och unga med stöd av LVU på grund av omständigheter i hemmet ska enligt förslaget kompletteras. Uttrycket *brister i omsorgen* ändras till *brister i omsorgen om barnets grundläggande behov*.

Tillägget syftar bland annat till att fånga in de barn som växer upp i ett hem med nära koppling till kriminalitet. Härvid vill Helsingborg stad understryka att den omständighet att en förälder har kopplingar till kriminalitet inte i sig kan anses utgöra en tillräcklig grund för ett omhändertagande. Enligt Helsingborg stads uppfattning kan föräldrars kriminalitet påverka barnets situation på ett sådant sätt att det omfattas av brister i omsorgen om barnet enligt 2 § LVU. Det finns således redan förutsättningar att bereda barn och unga vård enligt LVU utifrån föräldrarnas koppling till kriminalitet. Helsingborgs stad efterfrågar därför ett förtydligande av vilka situationer som utredaren anser ska kunna utgöra grund för omhändertagande för vård enligt den nya lydelsen som inte redan enligt dagens regler kan föranleda beslut om vård enligt 2 § LVU.

I utkastet föreslås vidare att rekvisitet *negativ social kontroll* ska läggas till som grund för omhändertagande för vård. Detta för att bättre inkludera situationer som avser påtryckningar, kontroll, hot eller tvång som systematiskt begränsar ett barns livsutrymme, eller vid upprepade tillfällen hindrar barnet att göra självständiga val om sitt liv och sin framtid. Helsingborgs stad saknar en motivering kring varför man anser att ett sådant rekvisit är nödvändigt. De nuvarande rekvisiten brister i omsorgen och psykisk misshandel får anses omfatta de angivna situationerna redan i dag.

Eget beteende

När det gäller grunderna för att omhänderta barn och unga med stöd av LVU på grund av eget beteende föreslås bland annat att rekvisitet *något annat socialt nedbrytande beteende* ska kompletteras med *destruktivt beteende*. Ett av syftena med tillägget är att fånga in de barn eller unga personer som lever i en hederskontext och som söker sig tillbaka till sin egen familj trots att det innebär en risk för att han eller hon kommer utsättas för våld eller andra allvarliga kränkningar. Helsingborgs stad anser att det i grunden är bra att man stärker möjligheten att skydda dessa barn och unga men vill samtidigt lyfta svårigheterna med att hitta en lämplig vårdform för den aktuella målgruppen. Placering inom den statliga barn- och ungdomsvården är den vårdform som i dagsläget finns att tillgå för barn och unga som utsätter sig för sådana risker som enligt utredningen ska inbegripas av den nya grunden för vård. Helsingborgs stad menar att det är angeläget att det finns en ändamålsenlig vårdform på plats innan man utvidgar tvångslagstiftningens tillämpningsområde till att omfatta fler målgrupper. Detta är även viktigt utifrån den nya grundförutsättningen att vården ska anses vara nödvändig.

I utkastet anges vidare att psykiska besvär eller ett psykiatriskt tillstånd i sig inte utesluter ett omhändertagande för vård när förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Här behövs ett förtydligande kring gränsdragningen mellan socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens ansvar när det gäller barn och unga med psykiatriska diagnoser som kan bli föremål för vård med stöd av tvångslagstiftningen. Liksom det som anförts i avsnittet ovan saknas i dagsläget en ändamålsenlig vård inom den statliga barn- och ungdomsvården för den aktuella målgruppen. Frågan om tvångsvård med stöd av LVU utgör nödvändig vård blir därmed aktuell. Mot bakgrund av att hälso- och sjukvården kommer behöva ansvara för en stor del av innehållet i vården

efterfrågar Helsingborgs stad ett förtydligande av hur förslaget förhåller sig till definitionen av vård enligt 1 kap. 5 § i den nya lagen.

Omhändertagande för vård på grund av anknytning – en ny grund

I utkastet föreslås att barn som placerats i familjehem på grund av förhållanden i hemmet ska kunna vara fortsatt omhändertagna på grund av anknytning till familjehemmet. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa barnets behov av stabilitet och kontinuitet. Helsingborgs stad ställer sig i huvudsak positiv till förslaget om en ny grund på grund av anknytning men anser att utkastets förslag behöver utredas vidare. Helsingborgs stad efterfrågar bland annat ett förtydligande kring vad vården är tänkt att bestå i och hur bedömningen av vårdens nödvändighet ska kunna göras. Det är även svårt att förstå vad en vårdplan är tänkt att innehålla. Vidare finns en risk att den nya grunden för omhändertagande kan komma att minska antalet vårdnadsöverflyttar. Detta skulle även innebära att barn som annars skulle bli föremål för en vårdnadsöverflytt i stället vårdas med stöd av tvångslagstiftning vilket får anses stå i strid med syftet om att säkerställa barns behov av stabilitet och kontinuitet. Ett införande av den nya grunden innebär vidare en uppluckring av den så kallade återföreningsprincipen. Detta kan påverka socialtjänstens möjlighet att arbeta för att motivera föräldrar att ta emot stöd och hjälp. Det är svårt att förutse konsekvenserna av detta och det finns anledning att utreda förslaget ytterligare för att säkerställa att detta är till barnets bästa på såväl kort som på lång sikt.

Ansökan om omhändertagande för vård

Det införs en ny bestämmelse i 18 kap. 3 § LVU som innebär att rättens beslut om omhändertagande för vård och flyttningsförbud som huvudregel gäller omedelbart. Avsikten med ändringen är att undvika omotiverade avbrott i vården eller vistelsen och innebär att socialnämnden vid sin ansökan om vård inte kommer behöva yrka att rättens beslut, vid bifall, ska gälla omedelbart. Helsingborgs stad välkomnar denna ändring.

Upphörande om omhändertagande för vård

Helsingborgs stad efterfrågar förtydligande exempel på när vård på grund av anknytning till familjehemmet upphör i andra fall än när den unge fyllt 18 år.

Flyttningsförbud

I utkastet föreslås att flyttningsförbud inte längre ska tillämpas i de fall barn är omhändertagna för vård på grund av förhållanden i hemmet. Som skäl anges följande:

Ett omhändertagande för vård på grund av anknytning föreslås omfatta både situationer där en temporär fördröjning av barnets återförening med sina vårdnadshavare bedöms nödvändig och situationer där det är till barnets bästa med en mer varaktig placering i familjehemmet, men där en vårdnadsöverflytt av olika skäl inte är aktuell (s. 313).

Mot denna bakgrund bedöms det därför inte finnas ett fortsatt behov av flyttningsförbud för barn som är omhändertagna för vård på grund av förhållanden i hemmet.

Helsingborgs stad vill här lyfta att ett flyttningsförbud är ett tidsbegränsat och tillfälligt instrument som är avsett att hantera situationer då barnet har behov av en långsammare hemflytt än vad vårdnadshavaren medger. Som Helsingborgs stad uppfattat det är den föreslagna grunden omhändertagande för vård på grund av anknytning snarare tänkt att tillgodose barns behov av kontinuitet och stabilitet. Bestämmelserna har i grunden olika syften och det bör rimligtvis uppstå situationer då förutsättningarna för omhändertagande inte är uppfyllda men då barnet är i behov av en långsammare hemflytt än vad vårdnadshavaren medger. Helsingborgs stad ifrågasätter även lämpligheten i att använda sig av den mer ingripande åtgärden som ett omhändertagande utgör när ett flyttningsförbud kan anses vara tillräckligt. Enligt Helsingborgs stad bör flyttningsförbud även fortsättningsvis vara tillämpligt i de fall barn är omhändertagna för vård på grund av förhållanden i hemmet.

Den statliga barn- och ungdomsvårdens särskilda befogenheter ska regleras i en egen lag

De nuvarande bestämmelserna i LVU om Statens institutionsstyrelses särskilda befogenheter samt handläggningen av dessa ärenden och mål ska föras över i en egen lag. Förslaget medför enbart mindre ändringar i sak, främst för att den nya lagen ska harmoniera med den nya socialtjänstlagen och nya LVU. Socialnämnden ställer sig bakom utkastets förslag i denna del.